

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ВИРОБНИЧИХ ВИТРАТ НА ПРОМИСЛОВОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

Скригун Н.П.

Національний університет харчових технологій

Одним із найважливіших показників діяльності підприємства, який дозволяє робити висновок про ефективність його діяльності, є прибуток – головна мета підприємницької діяльності. Прибуток виступає мотиваційним стимулом, який заохочує займатися бізнесом, а також забезпечує розвиток підприємства, будучи внутрішнім джерелом формування його грошових коштів. Оскільки на величину прибутку передусім впливають витрати, роль та значення процесу управління витратами важко переоцінити. Особливої актуальності використання ефективних методів та систем управління витратами набуває в умовах ринкової економіки.

Здійснення процесу виробництва та реалізації продукції важко уявити без залучення певних ресурсів (факторів виробництва), грошовий вираз використання яких характеризується терміном “витрати”. Говорити про прибуткову господарську діяльність можна тоді, коли в процесі її здійснення не тільки окупаються всі витрати, а й отримується певний прибуток.

Джерелами формування виробничих витрат є виробничі ресурси (природні, трудові, капітал, підприємницька діяльність), які використовуються у виробничому процесі. Особливості функціонування перелічених ресурсів впливають на формування відповідних виробничих витрат. На розмір витрат впливають різноманітні фактори, зокрема: величина підприємства; виробнича програма підприємства, ступінь впливу якої на рівень витрат визначається кількістю ресурсів, необхідних для її виконання; глибина виробництва, яка характеризується кількістю стадій виготовлення в багатостадійному виробництві і тим, настільки потреба в вихідних, проміжних продуктах забезпечується за рахунок власного виробництва і наскільки – за рахунок поставки зі сторони; побудова виробництва, тобто форма його здійснення, мається на увазі рівень автоматизації, тип (масове, серійне, одиничне виробництво) і вид виробництва (непоточне, поточне) на підприємстві; якість

факторів виробництва, тобто їх придатність до використання у виробничому процесі. Зміна якості факторів виробництва може бути поступовою і мутаційною (коли виникають різкі зрушення у величині витрат); зайнятість підприємства, під якою розуміють кількість одиниць продукції, виготовлених за певний проміжок часу. Кількісне відношення цього результату до потужності підприємства відображає ступінь зайнятості; ціни факторів виробництва; структура основного виробництва, склад інфраструктури; умови фінансування; податкова політика держави; тарифна система, форми оплати праці тощо.

Управління витратами на підприємстві має сприяти комплексному вирішенню наступних основних задач: виявлення ролі управління витратами як фактора підвищення економічних результатів діяльності; визначення витрат по основних функціях управління; розрахунок витрат по виробничих підрозділах підприємства; розрахунок необхідних витрат на одиницю продукції (робіт, послуг); підготовка інформаційної бази, яка дозволяла б оцінювати витрати при виборі і прийнятті господарських рішень; виявлення технічних способів і засобів виміру і контролю витрат; пошук резервів зниження витрат на всіх етапах виробничого процесу і у всіх виробничих підрозділах підприємства; вибір способів нормування витрат; вибір системи управління витратами, яка відповідала б умовам роботи підприємства; вивчення методик планування загальних і середніх витрат; постійний аналіз взаємозв'язку “обсяг виробництва – витрати – прибуток” з метою уникнення негативного ефекту масштабу виробництва тощо. Серед основних принципів управління витратами, дотримання яких забезпечує економічну конкурентноздатність підприємства, виділяють наступні: системний підхід до управління витратами; єдність методів, що практикуються на різних рівнях управління витратами; управління витратами на всіх стадіях життєвого циклу товару – від створення до утилізації; органічне поєднання зниження витрат з високою якістю продукції (робіт, послуг); недопущення надлишкових витрат; широке впровадження ефективних методів зниження витрат; удосконалення інформаційного забезпечення про рівень витрат; підвищення зацікавленості виробничих підрозділів в зниженні витрат.

Система управління витратами складає цикл впливу суб'єкта управління на об'єкт управління. Суб'єктами управління витратами є керівники та спеціалісти підприємства і виробничих підрозділів. Об'єктами управління є витрати, які виникають під час розробки, виробництва, реалізації продукції, тобто господарської діяльності підприємства.

Управління витратами на підприємстві досягається виконанням наступних функцій управління: розробка, реалізація рішень та контроль за їх виконанням. Реалізація перелічених функцій здійснюється через елементи управлінського циклу: прогнозування, планування, організацію, координацію і регулювання, стимулювання (мотивацію), облік та аналіз. Прогнозування і планування витрат здійснюють з метою економічного обґрунтування запропонованих господарських рішень. Виокремлюють перспективне (довгострокове) та поточне (короткострокове) планування, яке конкретизує шляхи реалізації довгострокових цілей підприємства. Організація як один із елементів управлінського циклу встановлює, хто управляє витратами, в які терміни, якими способами тощо. Визначаються місця виникнення витрат, центри витрат та центри відповідальності за їх дотриманням.

Координація і регулювання витрат забезпечує порівняння фактичних витрат із запланованими, виявлення небажаних відхилень та здійснення заходів по їх усуненню. При зміні умов виконання плану заплановані витрати підлягають корегуванню. Стимулювання (мотивація) полягає у виявленні таких спонукальних мотивів, які сприяли б дотриманню працівниками запланованих витрат і пошуку можливостей їх зниження. Облік витрат необхідний для вимірювання, реєстрації фактів споживання ресурсів в процесі діяльності підприємства. Аналіз витрат, що здійснюється за даними обліку, дозволяє оцінити ефективність використання спожитих ресурсів, виявити резерви зниження витрат та прийняти раціональне управлінське рішення стосовно витрат.

Як бачимо, управління витратами – динамічний процес управлінських дій, метою яких є досягнення запланованого економічного результату діяльності підприємства.